

№ 20 (757)
Май 2019 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- ☞ «Любчанскі замак»: аб зробленым за 2018 год – стар. 3
- ☞ Малая радзіма: XII Майскія Віткаўскія чытання – стар. 4
- ☞ Адметны фестываль: «Мядовы фальварак» у Сіманічах – стар. 5

Чытайце пра яго на стар. 2

Сцягі роду Радзівілаў

Мясцовы дабрачынны фонд «Крэўскі замак» пры падтрымцы культурніцкай кампаніі «Будзьма беларусамі!» 16 мая запрасіў у Літаратурны музей Максіма Багдановіча на ўрачыстую прэзентацыю кнігі старшыні праўлення Фонду Андрэя Шула-Сянчэўскага «Сцягі княскага роду Радзівілаў XVI – XX стагоддзя».

Гэтая кніга – першая спроба сабраць у адно спадчыну сцягоў княскага роду Радзівілаў, створаных з XVI па XX стагоддзе. Аўтар правёў маштабную працу і прааналізаваў архіўныя інвентарныя вопісы і рэдка выявы, што захоўваюцца сёння ў Швецыі, Польшчы, Украіне, Літоўскай Рэспубліцы і звычайна недаступныя для большасці зацікаўленых.

У кнізе ёсць ілюстрацыі аўтэнтычных выяваў сцягоў, а таксама аўтарскія рэканструкцыі з падрабязнай атрыбутыцыяй. Ужо сёння на падставе распрацовак аўтара ў Нацыянальным гісторыка-культурным запаведніку «Нясвіж» была адноўленая сістэма сцягоў Радзівілаў, пачынаючы з XVIII стагоддзя, якая плануецца да далейшага ўключэння ў пастаянную экспазіцыю Нясвіжскага замка.

Пагодле інфармацыі арганізатараў

Ад шчырай беларускай душы

25 мая ў Іркуцку (Расія) у кінатэатры «Художественный» прайшоў пяты Фестываль «Беларускі Кірмаш – 2019». Арганізатарам выступіў Іркуцкі беларускі клуб «Крывічы». У праграме былі выстаўка беларускіх вырабаў, майстар-класы па народных танцах і традыцыйных рамяствах, вялікі святочны канцэрт.

У канцэртнай праграме ўзялі ўдзел амаль тры дзясяткі беларускіх калектываў з усёй вобласці, а таксама Томска, Новасібірска, Цюмені. Галоўнаю ж зоркаю стаў ансамбль «Колісьнія» з Мінска. Назва мае

на ўвазе тое, што «калісьці бытвала ў народзе». Гурт грае на старадаўніх беларускіх музычных інструментах. Гэта сапраўдныя віртуозы, якія выконваюць традыцыйныя песні і мелодыі.

Правядзенне такіх імпрэзаў сведчыць, што ў Іркуцкай вобласці ёсць вялікая і дружная супольнасць беларусаў, якія шануюць, захоўваюць і перадаюць сваю культуру маладому пакаленню. Прадстаўнікі Моладзевай Асамблеі народаў Прыбайкалля таксама бралі ўдзел у арганізацыі і правядзенні свята.

Цяпер – чакаем шосты «Кірмаш»!

Алея РYДАКOЎ,
г. Іркуцк, Расія

Сябры! Ідзе падпіска на 2-е паўгоддзе 2019 года. Будзьма разам!

Краязнаўчая газета

Пра мінулае Сёння
Дзеля будучыні

Падпісныя індэксы: індывідуальны - 63320
ведамасны - 633202

Ініцыятыва

Каліноўскі наш! Пачынаецца кампанія Kalinouski2019

Цяперашняя беларуская дзяржава ніяк не вызначыцца, хто Каліноўскі ўласна для яе. Дапаможам жа разам зрабіць ёй правільны выбар, бо, як пісаў сам Каліноўскі,

«Не народ для ўрада, а ўрад для народа!».

Увосень абудзецца перапахаванне паўстанцаў 1863 – 1864 гадоў, знойдзеных на Замкавай гары ў Вільні. Сярод іх тыя, хто ў якасці цараля выкарыстоўваў словы: «Каго любіш? – Люблю Беларусь! – Дык узаемна!». Першы сярод іх – Кастусь Каліноўскі, да вобраза якога як да заступніка звяртаўся наш народ у найцяжэйшыя моманты XX стагоддзя, калі яго існаванне знаходзілася пад пагрозаю.

Постаць Каліноўскага, які спрычыніўся да паўстання незалежнай Рэспублікі Беларусь – адна з найбольш паважаных у беларускай гісторыі, ушанаваная ў вялікай колькасці твораў літаратуры і мастацтва. Не здарма ў «Гісторыі беларускай дзяржаўнасці» (2019), выдадзенай Інстытутам гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, пра Каліноўскага сказана, што яго заклік змагацца «за сваё чалавечы і народнае права, за сваю веру, за сваю зямлю родную» стаў нацыянальнай ідэяй беларусаў XIX – пачатку XX стагоддзя.

Аднак сёння супраць Кастуся Каліноўскага як сімвала змагання нашага народа з самымі разнастайнымі захопнікамі вядзецца сапраўдная «інфармацыйная вайна». У яе, відавочна, заангажаваныя і прадстаўнікі афіцыйных уладаў, якія намагаюцца дыскрэдытаваць вобраз аднаго з найважнейшых беларускіх нацыянальных герояў. Сведкам таго не толькі падручнікі і выказванні асобных палітыкаў, але і імкненне праігнараваць і замаўчаць адну з найважнейшых падзей, сведкамі якой мы з'яўляемся, – знаходжанне парэштак Кастуся Каліноўскага і іх урачыстае перапахаванне.

Мы, неабыхавыя грамадзяне Рэспублікі Беларусь, абвешчаем пачатак кампаніі Kalinouski2019.

Наша мэта – папулярызацыя вобраза Кастуся Каліноўскага. Мы закліка-

ем далучыцца да кампаніі кожнага, хто неабыхавы да імя лідара паўстання 1863 – 1864 гадоў у Беларусі і Літве, каб годна прадставіць беларускі бок на ўрачыстасцях, якія маюць адбыцца 2 лістапада 2019 года на славуных віленскіх могілках Росы. Менавіта там будуць перапахаваныя парэштакі нашага нацыянальнага героя разам з іншымі паўстанцамі, забітымі ў Вільні ў 1863 – 1864 гадах.

Сведкам гэтай гістарычнай падзеі павінны быць як мага больш беларусаў!

У апошні дзесяцігоддзе ў Беларусі актыўна адбываецца ўшанаванне месцаў памяці, звязаных з падзеямі 155-гадовай даўніны. На сёння іх ужо амаль 60. У выніку актыўнай пазіцыі беларуская грамадскасць дамаглася напісання па-беларуску ўсіх прозвішчаў паўстанцаў, парэштак якіх знайшлі ў Вільні пад час археалагічных раскопак у 2017 – 2019 гадах.

Кампанія Kalinouski2019 складаецца з некалькіх этапаў, прадстаўленых разнастайнымі мерапрыемствамі. Больш падрабязная інфармацыя будзе змяшчацца ў сацыяльных сетках:

Фэйсбук, Instagram, Суполка «Каліноўскі 2019», Суполка «Каліноўскі – мой герой».

Мы прапануем далучацца да кампаніі Kalinouski2019 усіх зацікаўленых!

Гэта ўжо зрабілі гурт «Дзеюкі», які ў межах кампаніі прэзентуе песню «Час касінераў», вядомы вытворца патрыятычнай вопраткі LSTR, які выпусціў новы прынт «Gloria Victis», і «Беларуская музычная альтэрнатыва» (BMAgroup), якая ладзіць музычную кампанію «UZAJEMNA!/УЗАЕМНА!».

ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» падтрымліваюць ініцыятыву і заклікаюць сваіх сяброў далучацца. Пра свае ідэі можаце распавядаць у тым ліку і на старонках нашай газеты.

На тым тыдні...

✓ **18 мая** ў Жодзіне адбылося мерапрыемства «**ЭКОФОНАРИК**». Адбылося знаёмства з экалагічнымі арганізацыямі ды ініцыятывамі. Выступіла адна з стваральніцаў першай Zero Waste крамы ў Беларусі Юлія Лісіца, адбыўся паказ кароткаметражных фільмаў. Завершылася імпрэза дыскусіяй «Развіццё экалагічнай супольнасці ў Жодзіне».

✓ **22 мая** ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь прайшло адкрыццё **выстаўкі па выніках пленэру «Віктар Сташчанюк. Зачараваны старажытным Менскам»**. Гэта папленэрны вынік супраць у Мінску 23-х мастакоў з розных рэгіёнаў краіны – тых, хто хацеў аддаць даніну павагі выдатнаму мастаку, надзвычай сціпламу па натуре і вялікаму ў сэнсе адданасці служэнню Бацькаўшчыне. Сёння мы, бадай, не знойдзем ніводнага гістарычнага выдання, падручніка, энцыклапедыі, ці то проста кнігі па старадаўняй гісторыі Беларусі, дзе б не прысутнічалі – паўнаўважана і пераканаўча – рэканструкцыі старых гарадоў у выкананні В. Сташчанюка. Ён адзін з першых, упарта і паслядоўна, абаяпрачваючы на самыя свежыя матэрыялы доследаў археолагаў і гісторыкаў – яго сучаснікаў, вяртаў амаль счрачаную гісторыю нашай краіны. В. Сташчанюк у гэтай справе быў першапраходцам, а першым заўсёды нялёгка.

Пленэр Памяці Віктара Сташчанюка ў Мінску – трэці з трох пленэраў гэтай серыі, праведзеных летась. Першы адбыўся ў Навагрудку (па выніках адбылася выстаўка папленэрных твораў, што з поспехам прайшла ў Музеі Адама Міцкевіча). Выстаўка ў Заслаўі (вынік другога пленэру, адкрытая сёлета 13 студзеня) адметная шырыняй фармальнага і жанравых варыянтаў, якая ўвасобіла бачанне кожнага з твораў – што так цаніў і старанна ўвасобляў Сташчанюк – унікальнага даўняй і накапленнямі гістарычных артафактаў горада з тысячагадовай гісторыяй.

Вынікам трэцяга этапу пленэру сталі працы мастакоў з розных гарадоў Беларусі, выкананыя ў графіцы, жывапісе, акварэлі, фатаграфіі ды іншых тэхніках. Пабачыць творы можна па 5 чэрвеня.

✓ **23 мая** ў Цэнтры дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска правялі абрад «**Кумленне**». Гэта дзівочы абрад ініцыятыў, які адбываўся на свяце Траецкага цыкла (Ушасце, Сёмік, Тройца, Духаў дзень), выступаў сваёсабытным пераходам дзяўчыны ў шлюбны статус.

Рэканструкцыя свята «Кумленне» праводзілася ў адпаведнасці з дзейнасцю Рэспубліканскай апорнай метадычнай пляцоўкі і раённай адукацыйна-культурнай праграмы «Традыцыйная культура і моладзь». Фальклорныя калектывы «Мілавіца» на падворку Цэнтры паказаў абрад, які рабілі нашыя продкі. У праграме былі траецкія песні і карагоды, гульні і танцы, а таксама завяванне вяноўкі – галоўнага сімвала Зялёных святак.

✓ **23 мая** ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа прайшла **літаратурна-музычная сустрэча «Наш сучаснік – Дзяснін Давыдаў»**, прысвечаная герою Айчынін вайны 1812 г., аднаму з першых камандзіраў партызанскага руху, генерал-лейтэнанту, цудоўнаму паэту, прадстаўніку гусарскай лірыкі. Яго імя авянае легендамі, многія з якіх маюць пад сабой рэальныя гераічныя факты і падзвігі як самога Д. Давыдава, так і многіх вядомых ваюроў, якія баранілі сваю зямлю ад варожых нашасця.

Гледачы пазнаёмліліся з біяграфіяй Д. Давыдава, пачулі раманы і песні на яго вершы.

✓ **25 мая 1917 г.** у далёкай Ялце перастала біцца сэрца Максіма Багдановіча. Традыцыйна ў гэты дзень Літаратурны музей М. Багдановіча ладзіць мерапрыемствы. Сёлета год не быў выключэннем. **25 мая** адбыўся **Дзень памяці Максіма Багдановіча**.

Пачаліся мерапрыемствы памінальнай службай у Свята-Петра-Паўлаўскім сабо-

ры, пазней былі экскурсіі па Крышце Храма-помніка ў гонар Усіх Святых і ў памяць бязвінна забітых у нашай Айчыне, пешаходная экскурсія па мінскіх мясцінах класіка «Я хацеў бы спаткацца з Вамі...» і экскурсія па экспазіцыі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча. Усе экскурсіі суправаджаліся музычнымі і паэтычнымі дэрамамі.

✓ **25 мая** ў аграбіястанцы «Зялёнае» непадалёк Заслаўя прайшоў **фестываль «Зялёных» ініцыятываў «GREEN FEST»**. Удзельнікаў чакалі прэзентацыі «Зялёных» ініцыятываў, конкурс «Пазнай птушку па голасе», конкурс фотаздымкаў «Актыўнае зялёнае: актыўныя ў Зялёным», квэст «Мэта ўстойлівага развіцця», інтэлектуальная гульня «Green Brainstorm», спартыўныя спаборніцтвы.

✓ У Смаргоні **25 мая** адбыўся **фестываль-кірмаш «Смаргонскія абаранкі»**. Ягона мэта – папулярызацыя гістарычнага брэнда горада – смаргонскіх абаранкаў. Хто хацеў, змог пакаштаваць традыцыйны смаргонскі ласунак. У праграме былі выстаўка-продаж хлебабулачных вырабаў, канцэрт, тэатралізаваныя паказы, гульні, конкурсы і забавы.

✓ **25 і 26 мая** ў Жыткавіцкім раёне прайшоў чарговы **Фестываль кулікоў у Тураве**. У праграме былі «птушыныя імпрэзы» (чэмпіянат па фотабэрдывыгу, бэрдвочынг), а таксама практычная лекцыя ад Цэнтра экалагічных раўнянняў пра асобны збор смецця, запуск павятраных змеяў на Замкавай гары, выступленне паэткі Насты Кудасвай, Спеўны сход з Сержуком Доўгушавым, канцэрты (у тым ліку гуртоў «AKUTE» і «Рэха»).

Назіранне за птушкамі ў Тураве

✓ **Гарадскі пікнік «VULITSA EZHA»** прайшоў **25 і 26 мая** ў Гродне. Розныя вытворцы, збольшага небуіныя, прапанавалі вулічную ежу на вялізным фудкорце. Можна было таксама набыць дэзайнерскія рэчы, працавала музычная пляцоўка.

✓ **26 мая** ў аграпрадукцыі Крывічы Зэльвенскага раёна прайшло Свята малака «**Малочныя рэкі**», прымеркаванае да Сусветнага дня малака (World Milk Day, 1 чэрвеня). Ахочыя на дэгустацыйнай пляцоўцы малочных прадуктаў маглі пакаштаваць сыр, хатні ёгурт, напой на сыроватцы і вышечку з тварагу. Працавалі фотавыстаўка «Пакаштуй мяне, гаспадыня», кніжная выстаўка пра хатніх жывёлаў. На мерапрыемстве ўшанавалі найлепшых гаспадароў па здачы малака ў намінацыях: «найбольшая колькасць здадзеных літраў малака», «самая высокая тлустасць малака», «самы высокі надой на адну карову».

Нашы віншаванні

Карэліцкі раённы краязнаўчы музей быў створаны згодна з рашэннем Карэліцкага раённага камітэта КПБ 23 мая 1969 г. як раённы музей народнай славы. З 1970 г. ішоў збор матэрыялаў па гісторыі раёна, які распачала Валянціна Клімаш, гэтую справу прадоўжыў Іван Шыбут. Ён і стаў стваральнікам першай экспазіцыі краязнаўчага музея (адкрытая 29 чэрвеня 1974 г.) і першым дырэктарам установы. Цяперашняя экспазіцыя адкрытая 4 чэрвеня 1995 г. (да 600-годдзя з дня першай згадкі Карэлічаў у пісьмовых крыніцах).

Аснову экспазіцыі складаюць 5 калекцыяў: фотапамнікі, нумізматыка, помнікі пісьменства, мастацтва, рэчавыя помнікі. Экспазіцыя музея знаёміць з помнікамі археалогіі (сярод экспанатаў ёсць матэрыялы раскопак з неалітычнай стаянкі блізу в. Ярэмічы і гарадзішча жалезнага веку непдалёк в. Варонча), з гісторыяй краю ў сярэднявеччы (археалагічныя знаходкі з раскопак у г.п. Мір і Мір-

скім замку, скарб медных солідаў XVIII ст., рукапісныя кнігі XVIII – XIX стст. і інш.), з земляробчымі календарнымі абрадамі беларусаў. Ёсць таксама калекцыя рэчаў сялянскага побыту і дэкаратыўна-ўжытковага мастацтва XIX – XX стст., творы беларускіх жывапісцаў і графікаў. Захоўваюцца і экспануюцца шматлікія матэрыялы пра жыццё і дзейнасць слаўтых людзей Карэліччыны (Я. Чачота, І. Дамейкі, А. Мілюця, А. Бажко, Я. Брыля, А. Дзеркача, В. Іпатавай, Р. Тармоў, У. Калесніка, П. Колюха, А. Ільінскага, П. Ламана і інш.). Значны раздзел экспазіцыі музея прысвечаны падзеям, што адбываліся на тэрыторыі раёна ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Апроч аглядных і тэматычных экскурсіяў, сустрачаў і мерапрыемстваў штогод супрацоўнікі рыхтуюць перасоўныя выстаўкі, чытаюцца лекцыі на краязнаўчую тэматыку. Супрацоўнікі музея – пастаянныя аўтары нашай газеты (сярод іх Святлана Кошур, якая шмат гадоў аддала працы ў музеі), аўтары кніг краязнаўчай тэматыкі.

ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» віншуюць супрацоўнікаў – сённяшніх і былых – з 50-годдзем установы. Шчыра зычым здароўя, моцы, плёну на ніве захавання гісторыка-культурнай спадчыны рэгіёна.

Дабрачынны фонд «Любчанскі замак»

Справаздача аб дзейнасці Добрачыннага фонду «Любчанскі замак» за 2018 год, зацверджаная Апякунскай радай і Кіраўніцтвам фонду 15.05.2019 г.

Дырэктар фонду «Любчанскі замак» – Іван Антонавіч Пячынскі (выконвае абавязкі кіраўніка фонду на грамадскіх пачатках)

1. Колькасць заснавальнікаў фонду	1 чал.	
		за 2018 г. тыс.руб. за 2003 г. тыс.руб.
2. Кошт маёмасці (чыстыя актывы) складаюць	239,1	1749,2*
У тым ліку:		
- маёмасць, сродкі, перададзеныя заснавальнікам,	3,3**	17,9**
- грашовыя паступленні	107,9	529,3
- дабрачынная нефінансавая дапамога	16,2	86,2
- выкананыя працы валанцёрамі на суму	115,0	1129,5
3. Расходы (фондам засвоена)	237,4*	1747,5*
4. Астатак грашовых сродкаў на рахунку	1,75	
Выдаткі на аплату працы бухгалтара	549,82 руб.	
склалі ў 2018 г.		
5. Унітарныя прадпрыемствы, гаспадарчыя таварыствы не ствараліся і ўдзелу ў дзейнасці такіх юрыдычных асобаў фонд не прымаў.		
Паступленні ад праведзеных мерапрыемстваў	адсутнічаюць	
Прыбыткі ад прадпрымальніцкай дзейнасці	адсутнічаюць	

* Сума з улікам астатку грашовых сродкаў на рахунку і сумы амартызацыйнага фонду.
** Сума ўваходзіць у склад сумы дабрачыннай нефінансавай дапамогі.

Даведка

Справаздача дзейнасці фонду за 2018 г. адбылася 15.05.2019 г. у памяшканні Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.

Апякунская рада і праўленне ўхвалілі дзейнасць фонду за 2018 год, зацвердзілі справаздачу аб гаспадарчай дзейнасці, бухгалтарскі баланс і план працаў праўлення фонду на 2019 г., разгледзелі іншыя пытанні, што тычацца дзейнасці фонду.

Адзначалася, што фінансавую дапамогу ў памеры 92 400 рублёў аказаў ААТ «Прыёрбанк». Грашовыя ахвяраванні фонд атрымаў ад грамадзян Мікалая Адамавіча Жагоры – 500 рублёў; Сяргея Аляксандравіча Касцючэні – 15 000 рублёў на распрацоўку будаўнічага праекта трэцяй Паўночнай (Дазорнай) вежы. Праектная арганізацыя за сродкі Сяргея Аляксандравіча пагадзілася выканаць прэкт не толькі вежы, але і ўсіх збудаванняў першай з чатырох чэргаў аднаўлення замка. Гэта паўночна-заходняя абарончая сцяна і ўстаўка лясвічнага блока паміж Заходняй (Брамнай) вежай і флігелем. Праект у гэтым месяцы будзе прадастаўлены на разгляд Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Нефінансавую дапамогу аказалі РУП «Галоўдзяржэкспертыза», РУП «Інстытут жылыя НІПТІС імя Атаева», СПК «Прынёманскі», заснавальнік фонду.

У працах на замку прынялі ўдзел 124 валанцёры, пад час чатырох зменаў імі адпрацавана 1 288 чалавека-дзён. Як і ў мінулыя гады, асноўнымі валанцёрамі былі студэнты Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта (тры змены, 79 чал.) і Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта (28 чал.). У кожнай змене прымалі ўдзел да 30-і валанцёраў. Пяты год з намі супрацоўнічае фірма «Ай Аш Сі» (17 чалавека-дзён). Чацвёрты год дапамагае аднаўленню замка ўнук дырэктара фонду Аляксея са сваім сябрам Вадзімам Ерахаўцом.

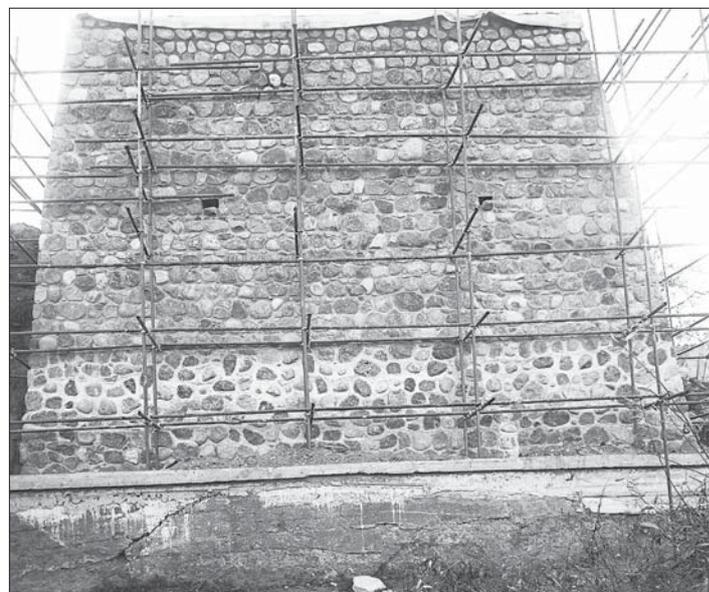
Статыстыка фонду за 16 гадоў сведчыць, што агулам на замку адпрацавалі 2 707 валанцёраў, а колькасць іх праца-дзён склала 20 695.

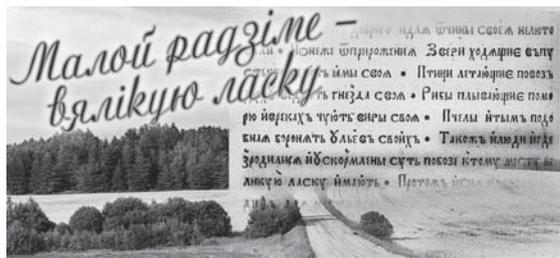
У справаздачны год архітэктурны праект на ўвесь замак разгледжаны Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і атрымаў станоўчае заключэнне. Але па будаўнічых нормах пазаведомственай дзяржаўнай экспертыза разглядала праект цягам амаль чатырох (замест максімальных двух) месяцаў, бо па праекце было выяўлена больш за 300 заўваг. Па хадатайніцтве кіраўніцтва фонду РУП «Галоўдзяржэкспертыза» дапамагла давесці праект да такога стану, каб у выніку эксперты далі станоўчае заключэнне. Трэба адзначыць, што

кошт экспертызы склаў 11 700 рублёў, якія РУП «Галоўдзяржэкспертыза» з фонду не патрабавала, а аказала ў гэтым памеры спонсарскую дапамогу. На справаздачы за 2017 год адзначалася, што архітэктурны праект распрацоўваецца ПВУП «Праектыў», пры гэтым тэрмін выканання праекта на той момант быў перавышаны на 1,5 года, а на час перадачы праекта ў экспертызу на 2,5 года. Намі было прынятае рашэнне разлік з гэтай арганізацыяй рабіць з улікам пені. ПВУП «Праектыў» даслаў скаргі ва ўсе магчымыя ўстановы, пагражае судом.

- Асноўныя працы выкананыя валанцёрамі:
1. Планіроўка тэрыторыі замка: прывезена і сплыванава 180 м³ грунту.
  2. Паўднёвая (Валанцёрская) вежа: прасушка скляпенняў, з разборкай і ўстаноўкай новай падшыўкі столі; на першым узроўні – падрыхтоўка тынкоўкі, яе грунтоўка, фарбаванне.
  3. Заходняя (Брамная) вежа: фарбаванне бэлек перакрыцця 4-га паверха, завяршэнне выканання падлогі, тынкоўка сценаў 4-га і 5-га ўзроўняў; падрыхтоўка да фарбавання скляпення 2-га ўзроўню.
  4. Паўночная (Дазорная) вежа: аднаўленне падмурка на вышыню 10,1 метра. У выніку выкананы аб'ёмы работ: бутавага муру – 421 м³, кантрфорсаў – 40 м³, чатырох падваконых палаца – 3,2 м³. Усяго разам 464,2 м³. Пры гэтым было нарыхтавана і прывезена 112 м³ буту і выкарыстана 45 м³ (25 000) цэглы. Нарыхтавана з выкарыстаннем бетонамашалкі 61 м³ раствору і бетону. Набыта 246 м³ бетону.
  - Праект падмурка быў распрацаваны дзякуючы шчырай дапамозе доктара тэхнічных навук, прафесара Цімафея Максімавіча Пяцьольда.
  5. Дадатковыя працы:
    - разабраны самастойна збудаваны (не аўтэнтчны) склеп пабудовы 1960-х гадоў, які знаходзіўся за 10 метраў ад Паўночнай (Дазорнай) вежы;
    - рабілася ачыстка валоў ад кустоў, скошванне травы, пратручванне пус-тазелля;
    - прывезена і сплыванава 280 м³ грунту на дарогу ліпавай алеі ўезд на тэрыторыю замакавага комплексу.
- Фонд выказвае падзяку ўсім валанцёрам, рэктарам БДТУ і БНТУ Ігару Вітальевічу Войтаву і Сяргею Васільевічу Харытончыку, а таксама прафесарска-выкладчыцкаму складу гэтых навучальных устаноў за арганізацыю ўдзелу студэнтаў-валанцёраў.
- Асабліва падзяка нашаму асноўнаму спонсару – кіраўніку ААТ «Прыёрбанк» Сяргею Аляксандравічу Касцючэнку – за фінансавую падтрымку на працягу ўжо 10-і гадоў; намесніку міністра архітэктурны і будаўніцтва Дзмітрыю Ігаравічу Сямянкевічу – за кансультацыйную дапамогу і апэратыўны разгляд дакументаў фонду; старшніям ГА «Беларускі саюз мастакоў» Рыгору Сямёнавічу Сітніцу і ГА «Беларускі саюз архітэктараў» Аляксандру Іосіфавічу Корбуту – за экспертныя заключэнні па архітэктурным праекце «Аднаўленне (рэстаўрацыя) гісторыка-культурнай каштоўнасці XVI – XIX стст. замка ў г.п. Любча Навагрудскага раёна Гродзенскай вобласці».

Дырэктар фонду «Любчанскі замак» Іван ПЯЧЫНСКІ

Мая радзіма – Случчына: сцэжкамi Васіля Віткі

Творчасць нашых чытачоў

Джэма ПУГАЧЭЎСКАЯ

Маўклівы цуд

Тысячагоддзю самага маленькага горада Беларусі

Не мала цудаў ёсць у свеце: Сады, Бермуды, касмадром. І вось яшчэ ёсць на планеце Рака Дзвіна, на ёй – паром.

А пры пароме горад нібы Дзіснай названы некім быў, Ды праз гады, падзеі, хібы Ён толькі назву не згубіў.

Тады сумленняя дзяржава За ўсе пакуты, за разлом Для добрых спраў, не для забавы Падаравала нам паром.

Дзве баржы, дызель, трос, каюты, Дзе птушкі гнезды сталі віць. У спіку, навалнічкі тут ты Таксама зможаш перабыць.

Вялікая ўзнагарода Усхвалявала ўсіх да слёз. Ён мы – паром: бяспрэчнасць, згода, Сяброўства з лесам, сенакос.

Грыбы і ягады, і кветкі У лесе – ўсё, толькі бяры. Вядуць веласіпеды дзеткі, Вядуць машыны жыхары.

І за Дзвіну паром няшпарка, Ды за адзіны толькі раз, Усіх возьме, нават іншмаркі, Пацягне моўчкі свой заказ.

І гэдак кожны дзень. Кармілец – Паром не лічыць ваяжы: Ён – працаўнік, а не лянівец: З яго хоць прыклад ты бяры.

А як спачне пасля работы, У неба сумна паглядзіць – Звышгукавыя самалёты... Уздыхне паром, зноў прамаяўчыць!

“Маўчанне – золата”, – У народзе прывыклі так казаць здаўна: У век свайго тысячагоддзя, Як наш паром, маўчыць Дзісна.

На фота Казіміра БЛАЖЭВІЧА: паром у Дзісне

16 – 22 мая Слуцкая раённая цэнтральная бібліятэка ладзіла XII Майскія Віткаўскія чытанні «Па закліку сапраўднай любові».

У праграме тыдня таксама былі праведзены святыя вуліцы імя Васіля Віткі, прэзентацыя кнігі Расціслава Бензерука «Жыў на свеце дзед Васіль», творчыя сустрэчы з пісьменнікамі, тэлемасты, раённы літаратурны фестываль і іншыя мерапрыемствы.

Арганізатарамі і ўдзельнікамі Віткаўскіх чытанняў выступілі рэдакцыя часопіса «Вясёлка», Саюз пісьменнікаў Беларусі, Цэнтралізаваная сістэма дзіцячых бібліятэк г. Мінска, СШ № 11 г. Слуцка, установы адукацыі Слуцкага раёна, грамадскасць Случчыны.

Імя Васіля Віткі – адно з самых прыкметных сярэд майстроў пісьменства Случчыны. Наш зямляк удаля праявіў сябе як паэт і празаік, драматург і перакладчык, казачнік і публіцыст, крытык і журналіст. Але найперш ён выявіў сябе яркім і цікавым дзіцячым пісьменнікам. Ён заснаваў кніжную часопіс для дзяцей «Вясёлка», а яго персанаж Вася Вясёлкін стаў сапраўдным талісманам беларускай дзіцячай літаратуры.

прыблізна майго ўзросту з бландзіністай, прывыклай прыкоскай і блакітнымі вачамі... Ён быў босы, у крэмавай вышыванай сарочцы, без шапкі і з дэбраватым кійком у руках. Я ўжо ад Змітра Герасімовіча, які вучыўся ў Мінску ў педтэхнікуме, наслахаўся пра маладнякоўцаў, што ўсе яны ходзяць з палкамі і носяць беларускія вышываныя сарочки. Таму, убачыўшы гэтакім гэтага еўліцкага хлопца, мне адразу

За сваё творчае жыццё Васіль Вітка сябраваў з многімі пісьменнікамі. Але самыя цёплыя сяброўскія зносіны зважвалі яго з Міколам Лобанам, таксама ўражанцам Случчыны. Па-першае, яны былі аднагодкі (абодва нарадзіліся ў 1911 годзе), па-другое, іх родныя мясціны Чапліцы і Еўлічы знаходзіліся побач.

Вось што ўспамінае Мікалай Паўлавіч у «Паэме майго маленства» пра знаёмства з Васілём Віткам: «Летняй парой, ні то ў чэрвені, ні то ў ліпені 1927 года, да мяне прыйшоў хлопец з Еўліч,

падумалася, што ён або сам маладняковец або спрабуе пісаць. А калі ён запытаў зборнік Алеся Гаруна “Матчыні дар”, то я і зусім упэўніўся, што гэты хлопец мае прамае дачыненне да літаратуры. З вялікім задавальненнем я б яму даў пачытаць гэты зборнік, але ён быў у некага на руках. Хлопец пашкадаваў, што няма Гаруна, і ўзяў пайшоў сабе назад у свае Еўлічы... Счакаўшы дзён тры, зноў паклаўся на чапліцкім выгоне. – Маё прозвішча Крысько, Цімох Крысько. Жыву ў Еўлічах, вунь мая хата за попла-

вам на ўзгорку. Там у мяне маці, бацька, сёстры, браты. Можна, я буду прыходзіць па кніжкі? Ахвота чытаць. Добра вам, усё на месцы: і бібліятэка, і чытальня, і сямігодка. А ў Еўлічах нічога няма. Трэба ў горад, бліжэй да бібліятэк...»

Пазней М. Лобан і Васіль Вітка рабілі першыя крокі на літаратурнай ніве, потым іх рэдакцыя газеты «Савецкая Беларусь», сатырычных «Партызанская дубінка», газеты-плаката «Раздавім фашысцкую гадзіну». У 1944 годзе стаў адказным сакратаром часопіса «Беларусь». М. Лобан у гэты час пасля цяжкіх раненняў працаваў настаўнікам у Паўночна-Казахстанскай вобласці. Аднойчы ён атрымаў бандэроль і ліст з Масквы.

Вось як па-сяброўску, душэўна пісаў Васіль Вітка да М. Лобана:

«Сардэчна цябе абнімаю і цалую. Далёка цябе закінуў лёс, Мікола, але трымайся, браце, бацькаўскіх гоняў. Будзем верыць у нашу сустрэчу ў мілай роннай Случчыне і можа, нават у тых крыжох на гасцінцы, сярэд старажытных бароз, сярэд жытоў, як некалі мы з табой там ішлі і нават, помніцца, вылілі чацвэртушку і прышлі ў Слуцк вясёльля і поўнымі надзей у будучыню. Ну, мілы браце, пішы».

«Спазнаючы дзяцей, мы спазнаём саміх сябе. Вучачы дзяцей – вучымся самі», – гаварыў Васіль Вітка. Менавіта гэтым і кіравалася Слуцкая раённая цэнтральная бібліятэка, якая адзінаццаць гадоў таму ўпершыню арганізавала Віткаўскія чытанні.

Вось і сёлета прыхільнікаў творчасці нашага зямляка, пісьменнікаў, аматараў роднага слова рознага ўзросту сабралі чарговыя XII Віткаўскія чытанні «Па закліку сапраўднай любові».

Ларыса ЦІШКЕВІЧ, галоўны бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу Слуцкай раённай цэнтральнай бібліятэкі

«Мядовы фальварак» пчалінага царства

Аграгарадок Сіманічы ў Лельчыцкім раёне нядаўна перайтварыўся ў сапраўдную мядовую сталіцу. Там прайшло свята «Мядовы фальварак», на якое з'ехаліся пчалары з усяго раёна. І, вядома ж, прывезлі сваю салодкую бурштывавую прадукцыю. Пра незвычайнае свята на старонках раённай газеты «Светлае жыццё» распавяла журналіст Святлана Ліпская.

Такое свята праводзілася ў раёне ўпершыню і было прымеркаванае да Сусветнага дня пчалы. Менавіта яна з'яўляецца сімвалам працавітасці і стараннасці, а мёд – вельмі карысным прадуктам, у якім утрымліваецца шмат вітамінаў і мікраэлементаў, што станоўча ўплываюць на арганізм чалавека. У Лельчыцкім краі да пчолаў з даўніх часоў ставяцца з вялікім шанаваннем, бортнікі не толькі збергалі старадаўнія лясны промысел, але і перадаюць яго сакрэты нашчадкам. Пчалары кажуць, што забіць пчалу без нагоды лічылася вялікім грахам, украсці вулей ці калоду – страшэнным злом, разбурыць вулей – «разбурыць храм Божы». Важна значыць, што лясному бортніцтву Лельчыцкага раёна прысвоены статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь.

На адкрыцці фестывалю намеснік старшыні райвыканкама Таццяна Бяспалая выказала надзею, што «Мядовы фальварак» стане брэндывым мерапрыемствам, якое будзе праходзіць у Сіманічах штогод і збіраць усё больш людзей. Далучыўся да добрых пажаданняў і настаецца прыхода храма Богаўлення ў Сіманічах протаіерэй Іаан Палын, які нагадаў усім прыпасець «Пчала і Муха»:

– Гэтыя два насякомыя падобныя між сабою, але від дзейнасці ў іх адрозніваецца. Пчала і на сметніку адшуквае самую прыгожую кветку і сядзе на яе, а муха нават на квітнеючым лузе знойдзе нешта бруднае і сядзе менавіта туды. Жадаю ўсім, падобна пчолам, заўважаць у людзях прыгожае, няспына працаваць дзеля сваёй сям'і, сваёго роду, сваёй радзімы. Добра было б стварыць у пустуючым доме музей бортніцтва, экскурсаводамі маглі б выступіць вучні мясцовай школы, якія знаёмлілі б гасцей з рамёствамі і промысламі нашых продкаў, нашай гістарычнай і культурнай спадчынай.

У праграме мядовага свята была канцэртная праграма з удзелам творчых калектываў горада і раёна, народная песня разлівалася ў гэты дзень па

ўсім наваколлі. Усе ахвочыя не толькі праводзілі дэгустацыю духмянага гаючага мёду, але і набывалі яго разнастайныя віды, а таксама іншую прадукцыю пчаларства – пяргу, праполіс, арыгінальныя свечкі, воск, падмору...

Заўзятыя пчалары ахвотна вялі размову, дзяліліся з намі нюансамі свайго бортніцкага промыслу, давалі парады, прапапоўвалі рэцэпты ад хваробаў.

– Патрэбна зранку нашча з'ядаць адну сталовую лыжку мёду і запіваць яго цёплай вадою, тады на паўдня моцы хоць, – раіць вопытны бортнік з Сініцкага Поля Пётр Рудніцкі. – А можна і на ноч мёд ужываць як снатворнае.

Пётр Рудніцкі

Пётр Міхайлавіч займаецца пчаларствам больш за 20 гадоў, сакрэты бортніцкай справы пераймаў ад бацькі. На ягоным пчалыніку цяпер 54 сям'і, ёсць і тры калоды ў лесе, а ў бацькі аж 50 калодаў было.

Шмат цікавага пра жыццё пчолаў распавёў яшчэ адзін пчалар – Мікалай Богуш з Чэмернага. Ён займаецца

Ева Богуш

пчалінай справай разам з жонкай Евай Дзям'янаўнай.

– Колюк сябе памятаю, мёд заўсёды быў на нашым сталі. Мой бацька, дзед і прадзед займаліся бортніцтвам, так што ў нашым родзе тры пакаленні пчалароў, – кажа Мікалай Раманавіч.

– А які мёд найбольш карысны?

– Дрэннага мёду наогул няма, – адказвае вопытны пчалар. – Кожны мае свае карысныя якасці. Шмат жалеза, іншых мікраэлементаў у грэчывым мёдзе, які дапамагае пры малакроўі, слабым імунітэце. Асабліва карысны мёд з разнотраўя.

Пчалар кажа, што з маленства дапамагаў бацьку ў бортніцкай справе, потым быў перапынак, але зноў павярнуўся да пчаларства, на пчалыніку цяпер 24 сям'і, а было раней і па 45.

– Заўсёды чытаў спецыяльную літаратуру, вышываў часопісы, адкуль браў шмат карыснага, – дадае Мікалай Раманавіч. – Дарэчы, у пчалінай сям'і ўсе ролі размеркаваны: адны – вартаўнікі, іншыя – разведчыкі, ёсць світа, якая даглядае матку, расплод, ёсць рабочыя пчолы, трутні. Там цэлае царства.

М. Богуш перанёс сем аперацый, але змог пераадолець хваробы. Ад аперацыі на сэрца адмовіўся, чэрнае моц з мёду, які дапамог стаць на ногі і прадоўжыць займацца ўпадабанай справай.

З сям'і патомных бортнікаў і Віктар Андрэйкавец з Дзяржынска. На выстаўку

пчолы, трутні. Там цэлае царства.

Мікалай Богуш

Віктар Андрэйкавец

прывёз нават жэнь са скуры, што захавалася ад прадзеда.

– Займаюся бортніцтвам гадоў пяць, – расказвае Віктар Піліпавіч. – Пакуль бацька лазіў на дрэвы, я дапамагаў, а цяпер ён аслабеў, ужо 86 гадоў, таму прыйшоў на змену. У кожнага пчалара ёсць свае сакрэты, якія ён перадае сваім дзецям і ўнукам у спадчыну разам з усімі прыладамі.

– Калі захварэў, то медыкі прапісалі мне гарманальныя прэпараты, але я адмовіўся ад іх ужывання і пачаў прымаць настойку з пчалінага падмору, якая дапамагла падняць імунітэт, – дадае суразмоўца. – Пачуваюся значна лепш.

Да пчалінай справы далучыўся не толькі сын, але і дачка В. Андрэйкаўца, яна нават больш, чым брат, ведае і дапамагае.

– А кусалі вас калі-небудзь пчолы?

– А што, вы не бачыце? – усміхаецца пчалар. – Па-

глядзіце, некалькі дзён таму пакусалі, але нічога, гэта карысна. Майго бацьку таксама не раз кусалі.

Яшчэ ўсе пчалары ў адзін голас казалі, што мёду ўжываюць мала, ды й іх родныя – таксама.

– Каб не было б на сталі мёду, дык хацелася б, – дадаюць яны.

А свята тым часам ішло сваім парадкам. Вабілі вока дзіцячым малюнкам ўдзельнікаў конкурсу «Залатая пчолака», прыцягвала ўвагу тэматычная выстаўка «Кніжныя соты», прадавала тэматычная майстэрня «Творчы вулік», праводзілася акцыя «Абаронім пчалу – абаронім планету».

Майстры дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва прадставілі свае ўнікальныя вырабы, праводзілі майстар-класы. А святочны настрой падтрымлівалі артысты мастацкай самадзейнасці.

Гасцінна запрашалі да сябе гаспадары «Падворка пчалара». Якіх толькі прысмакаў не прыгатавалі працавітасці, руплівасці гаспадыні! Госці з задавальненнем адведлі біліноў, пірагоў, рагалікаў і іншага печыва, прасяную кашу – усё гатавалася з мёдам. Было таксама і хатняе малако, і збіцень з мёду...

Ужо збіраліся пакідаць вельмі прыгожыя і ўтульныя Сіманічы, калі знаёммы прапанавалі глянуць на неба. І гэта быў сапраўдны цуд! У вышыні мы ўбачылі пару буслоў: птушкі, якія з'яўляюцца сімвалам Беларусі, абляцалі некалькі разоў свята, нібыта раскінутымі крыламі дабрааслаўлялі шчырую да працы пчалу і такіх жа працавітых людзей. Падумалася: «Гэта добры знак!», бо жыхары Сіманічаў жывуць у згодзе з людзьмі, Богам і прыродай, а гэта і ёсць сапраўдная гармонія, ад якой кожны з нас павінен імкнуцца.

Свята яшчэ больш згуртавала людзей, далучыла да культуры нашага народа, яе вытокаў, падарвала шмат станоўчых эмоцыяў і ўражанняў, выклікала пачуццё гонара за сапраўдных майстроў сваёй справы, якія не толькі зберагаюць традыцыю продкаў, але і перадаюць іх нашчадкам, каб жылі яны на нашай палескай зямлі яшчэ шмат гадоў.

Да 200-годдзя
з дня нараджэння
Станіслава Манюшкі

На шлях кампазітарскай творчасці для тэатра Станіслаў Манюшка ступіў у 1839 годзе. Дэбютаваў ён «Начлегам на Апенінах» (лібрэта Аляксандра Фрэдры) – аперэта ў адной дзеі, прэм’ера якой адбылася ў Вільні намаганнямі аматарскіх сілаў. Далей, цягам наступных васьмі гадоў, ён стварае яшчэ дзесяць аперэтаў і операў, з якіх толькі адна («Новы Дон Кіхот») была пастаўленая ўпершыню не ў Беларусі, а ў Польшчы (Варшава, 1842). Чатыры сярод гэтых дзесяці твораў напісаныя на лібрэта класіка беларускай літаратуры XIX стагоддзя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча: «Чарадзеяная вада» (1840), «Спаборніцтва музыкантаў» (1840), «Рэкруцкі яўрэйскі набор» (1842), «Ідылія» («Sielanka», 1842, пастаўленая ў 1852-м). Заўважым, што знаныя пісьменнікі Крашэўскі і Фрэдра, да якіх звярнуўся Манюшка ў 1840 годзе, «не адгукнуліся на прапановы... яшчэ заўважана малавядомага кампазітара, каб яны змалі даверыцца ягоным сілам у такой рызыкоўнай галіне, як опера» (з артыкула даследчыка В. Рудзінскага). Што ж да асобы Дуніна-Марцінкевіча, то тут было наадварот – ініцыятыва выходзіла ад пісьменніка.

У 1840-х гадах Манюшка напісаў таксама камічныя оперы «Ідэал», «Карманьёл, або Француз любіць жартаваць» і «Латарыя» на лібрэта Аскара Корвін-Мілеўскага (1818 – 1906; заможны землеўласнік, актыўна ўдзелнічаў у сацыяльным і палітычным жыцці, а таксама выступаў у друку як музычны крытык).

Мінскае і віленскае мастацкія асяроддзі спрыялі выхаванню пацучы патрыятызму, гонару за свой народ, абуджэнню ў літвінскага маэстра жадання стварыць оперу, якая б адгукнулася на надзённы грамадскія пытанні. І яна з’явілася. 1 студзеня 1848 года віленскія аматарамі быў упершыню выкананы двухактавы варыянт «Галькі». А ў 1854 годзе ў Вільні ж была ажыццёўленая першая тэатральная пастаўка слаўтай оперы. У 1856 годзе – у Мінску. Перад тым, як звярнуцца да некаторых асаблівасцяў «Галькі», зробім невялікае адступленне і паразважым пра некаторыя характэрныя з’явы ў развіцці беларускага музычнага мастацтва.

На культурнай карце Еўропы Беларусь – своеасабліва «белая пляма», нахштальт колішніх «белых плямаў» у табліцы Мендзялева. У запаўненні яе аб’ектыўна зацікаўлены ўсё мастацкі свет, бо інакш скажоны выгляд будзе мець гісторыя мастацтва. Прыкладзе яшчэ адно, вельмі нечаканае для музыкі, параўнанне. Вядома, што ўзрушэнні зямной кары

неабавязкова выбухаюць там, дзе ўласна знаходзіцца эпіцэнтр гэтых прыродных катаклімаў. Нешта падобнае бачым мы і ў гісторыі... беларускага музычнага мастацтва. Жагр вакальнага цыкла з’явіўся не ў Вене ў 1814 годзе («Далёкай каханай» Л. ван Бетховена), а ў Слоніме ў 1780

Сцэна з оперы «Страшны двор» (Мінск, 1952 г.)

Пра опернае мастацтва Станіслава Манюшкі... і не толькі

годзе («Да Касі» М.К. Агінскага). Яшчэ прыклад: жанр «паланэза». Зразумела, не Шапэн яго адкрыў, ён толькі

завяршыў пераўвасабленне паланэза-танца ў паланэз – драматычнае карціну. Невыпадкова папярэднікам Шапэна называюць Міхала Клеафаса Агінскага, бо сапраўды ўжо ў ягонай творчасці відавочныя крокі гэтага пераўвасаблення. Агінскі сам адмаўляў сваім творам выкарыстанне, так скажам, «пад ногі». Гэтая музыка ўжо не для ног, а для вуха, розуму і сэрца. Ён быў не адзіночкі ў гэтых пошуках. Тое ж мы назіраем у творчасці Міхала Казіміра Агінскага, Язэпа Казлоўскага, Мацея Радзівіла. Так, М. Радзівіл свае «Шэсць паланэзаў» напісаў нават для выканання аркестрам (правобраз жанру «сімфанічныя танцы»?).

Вяртаючыся да «Галькі» С. Манюшкі, спынім увагу

яшчэ на адной характэрнасці. Эстэтычны кірунак італьянскай оперы канца XIX стагоддзя – верызм – з’ява невыпадковая. У першых жа операх гэтага стылявога кірунку («Паяцы» Руджэры Леанкавала, «Сялянскі гонар» П’етры Масканы) можна вылучыць яго асаблівасці: кароткі выклад – усяго адна дзея, разбітая на дзве часткі, фактычна, на дзве кароткія дзеі; галоўнымі героямі трагічнай оперы, што было немагчыма ў папярэднюю эпоху, сталі прадстаўнікі нізоў грамадства. Раней такое магло быць толькі ў камічных жанрах. Успомнім, нават геніяльныя творы Вердзі («Травіята») і Бізэ («Кармэн»), у якіх дзейнічаюць не багі і не цары, а людзі паўсвецкія ці з нізкіх саслоўяў, былі, мякка кажучы, халодна ўспрынятыя

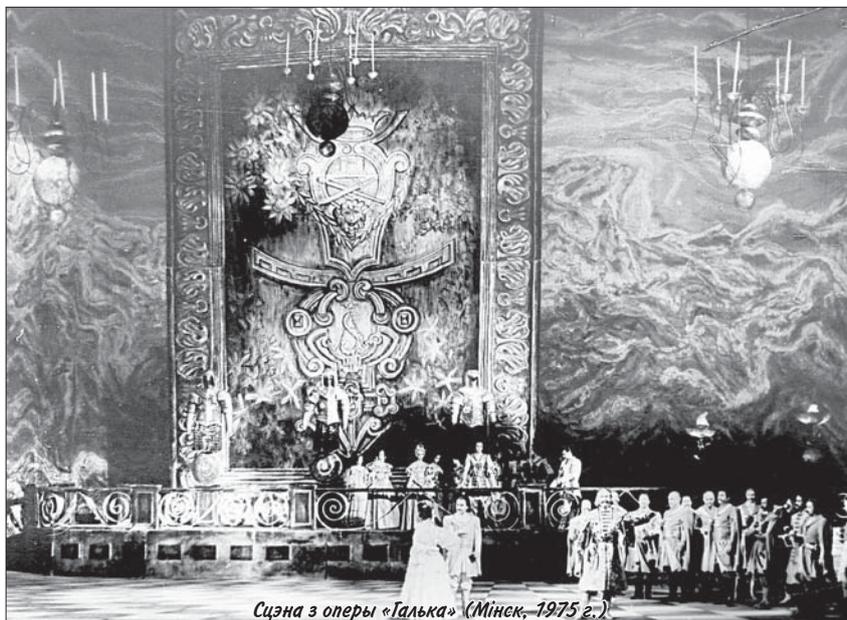
заўсёды перых тэатраў. Далей. Магутная хваля пацучы, якая выяўлялася вакальнымі сродкамі, што сягаюць амаль мяжы магчымасцяў чалавечага голасу. Ну, а зараз пытанне. Ці не гэтыя адметнасці вылучаюць «Гальку» на час яе стварэння ў гісторыі оперы? Пытанне рытарычнае, кожны дасведчаны музыкант адкажа станоўча. А тады, прыгадаўшы наше параўнанне з узрушэннямі зямной кары і іх эпіцэнтрам, маем права і з фармальных, і з фактычных чынінікаў сцвярджаць: верызм як эстэтычная сістэма – з’ява беларуска паводле нараджэння і італьянская паводле выніку руху.

У мінска-віленскія гады Манюшка стварыў для Варшавы шэраг операў: «Яўнута» (1850), «Батлі» – опера на французскае лібрэта Скрыба і Мелесвіля (1852), «Flis» («Плытагон», 1852), «Яўнута» – опера на сюжэт Францішка Князьніна – знамага беларускага і польскага лацінамоўнага паста XVIII стагоддзя з Віцебска. Сюжэт яго «Цыганюў» («Яўнута») упершыню выкарыстаў для сваёй оперы яшчэ М.К. Агінскі ў 1770-я гады. У XIX стагоддзі напісалі свае оперы на гэты сюжэт Ф. Лесэль (1815) і Ф. Мілецкі (1822).

Сучасны беларускі слухач не мае ўяўлення пра оперу «Flis» («Плытагон»). Таму звернемся да меркавання Бяспрэчнага музычнага аўтарытэта – Рыгора Шырмы: «Манюшка ў сваёй творчасці не мог паазбегнуць уплыву беларуска народнага меласу. У песнях і асабліва ў оперы «Flis» («Плытагон») такое багацце народнай інтанацыі, што, слухаючы, адчуваеш, нібы прысутнічаеш недзе пад Слуцкам або каля Мінска на ўрачыстым свяце беларускіх сялян». Працу плытагонаў Манюшка ведаў не па чутках. «Зрэдку для адпачынку ён адпраўляўся ўніз на Вілію ці Нёману з плытагонамі, якія слаўлялі лес у Каралевец. Разам з гэтымі мужнымі людзьмі Манюшка перажываў небяспечныя моманты пры пераправах праз вярхі, маліўся пад час буры, спяваў песні ля кастра».

Віктар СКОРАБАГАТАЎ,
Уладзімір МАРХЕЛА,
Ганна КАРЖАНЕЎСКАЯ

(Заканчэнне
ў наступным нумары)

Сцэна з оперы «Галька» (Мінск, 1975 г.)

Свет дзвюх Зояў

16 мая на сталічнай плошчы Якуба Коласа стартаваў культурна-адукацыйны праект «Мастак і горад».

Восьмы год запар, з 2012 г., жыхары і госці Мінска дзякуючы дзяржаўна-прыватнаму партнёрству Мінгарвыканкама, Банка ВТБ і музейных устаноў маюць магчымасць пашыраць свае веды ў сучасным беларускім выяўленчым мастацтве і атрымліваць уражанні ў галерэі пад адкрытым небам ад твораў дзясяткаў мастакоў розных пакаленняў, мастацкіх школаў і накірункаў.

Праграма праекта штогод узабагачаецца новымі творчымі імёнамі, удасканалваецца зместам і тэхнічна. Цяпер рэпрадукцыі вельмі якасна перадаюць колеры арыгіналаў і выкананыя на ўстойлівым да пашкоджанняў, больш трывалым кампазітным матэрыяле, а не на пластыку.

Сёлета эстафета арт-арганізатара па прапанове ўпраўлення культуры Мінгарвыканкама ад Цэнтра сучаснага мастацтва перададзена музею-майстэрні З. Азгура. Праект падтрымлівае камунікацыйная кампанія «GBS». Разам з Мінгарвыканкамам да праекта далучаецца Брэсцкі гарвыканкам.

Экспанентамі абраныя прадстаўніцы сучаснага беларускага мастацтва: заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, утанараваная ордэнам Францыска Скарыны і ордэнам «За заслугі ў галіне літаратуры і мастацтва» ў Францыі, мастачка Зоя Літвінава і яе вучаніца – Зоя Луцэвіч.

Адметнасць сёлетага праекта ў тым, што адначасова з выставачнай пляцоўкай на вольным паветры ў прасторы сталічнай плошчы Якуба Коласа, дзе экспануюцца павялічаныя рэпрадукцыі 32-х карцінаў, у зале музея-майстэрні З. Азгура можна бабачыць іх арыгіналы і творы аўтараў, выкананыя ў іншых тэхніках.

Як было анансавана пад час прэс-канферэнцыі, што адбылася 30 красавіка, новы фармат праекта прадугледжвае адкрыццё экспазіцыяў твораў З. Літвінавай «Зоя Літвінава. Выбранае» ў музеі (30 красавіка) і на сталічнай плошчы (з 16 мая па 10 лі-

пеня). Потым экспазіцыю зменіць выстаўка З. Луцэвіч (з 11 ліпеня па 5 верасня), якая з 6 верасня пераедзе ў Брэст, які 7 і 8 верасня святкуе сваё 1000-годдзе.

Тым часам з ліпеня да канца жніўня ў музеі-майстэрні З. Азгура разгорнецца выстаўка твораў З. Луцэвіч «Перакуленая рэчаіснасць», у жніўні таксама чакаецца адкрыццё выстаўкі працаў алоўкам З. Літвінавай.

Пад час экспанавання выставак на плошчы Якуба Коласа наведнікаў чакае інтэрактыўная праграма з майстар-класамі па жывапісе «Вольны мальбэрт», канцэртам новай акадэмічнай музыкі ў фармаце silent-event (з выкарыстаннем бесправядных навушнікаў), адкрытым CINEMASCOPE «Мастак і горад» (11 ліпеня ў дзень змены экспазіцыі).

Урачыстае адкрыццё праекта адбылося пры ўдзеле

прадстаўнікоў Мінгарвыканкама, Банка ВТБ, арганізатараў ад музея-майстэрні З. Азгура, старшыні Беларускага саюза мастакоў Рыгора Сітніцы, аматараў выяўленчага мастацтва і, безумоўна, аўтараў – З. Літвінавай і З. Луцэвіч, іх родных і сяброў. Апроч саміх мастацтваў выступілі начальнік упраўлення культуры Мінгарвыканкама Віталіна Рудзівіч і намеснік старшыні праўлення Банка ВТБ Павел Мандрыка.

Святочны настрой на плошчы стваралі пад джазавы акампанемент танцоры студыі парнага танца Юліі Шостак «Квартал», акцёр Сяргей Жбанкоў, былі таксама незвычайныя гіганцкія кветкі, феерверк з залатога канфеті. Для дзетка была арганізаваная адмысловае арт-зона.

Завяршылася мерапрыемства экскурсіяй, якую правяла З. Літвінава.

Рэтраспектыва твораў разнапланавая. Наведайце – не пашкадуеце часу. Упэўненыя, што кожны глядач адкрые для сябе свет мастацкі, а яе працы знойдуць водгук у думках і, можа, натхняць на ўласную творчасць.

Дадам тут, што няблага было б выдаць каталог усіх выставак з 2012 г. А рэпрадукцыі пасля заканчэння экспазіцыяў можна перадаваць у навуцальныя ўстановы ці прадаваць на аўкцыёне, грошы ад якіх выкарыстоўваць на патрэбы ўстаноў культуры і падтрымкі мастакоў.

Наталі КУПРЭВІЧ
Фота аўтара

Абвешчаны прыём заявак на конкурс «Экслібрыс» імя Анатоля Сыса

У год, калі спаўняецца 60 гадоў з дня нараджэння Анатоля Сыса, ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў» абвешчае пра пачатак прыёму працаў на конкурс для маладых літаратараў «Экслібрыс». Сёлета конкурс будзе прысвечаны паэтычным творам.

Да ўдзелу ў конкурсе запрашаюцца паэты ва ўзросце да 35 гадоў. Увага:

да разгляду прымаюцца толькі тэксты, не апублікаваныя ў друку.

У журы сёлетага конкурсу ўвайшлі Валянціна Акаск, Леанід Галубовіч, Леанід Дранько-Майсюк, Таццяна Нядбай, Уладзімір Сцяпан.

Тэксты на конкурс можна дасылаць файламі ў фармаце .doc(.docx) да 1 кастрычніка 2019 года на адрас sbp@lit-bel.org, пазначыўшы тэмай ліста «Конкурс». У лісце мусіць быць наступная інфармацыя: імя, прозвішча, дата нараджэння ўдзельніка, кантактны нумар тэлефона і e-mail.

Падвядзенне вынікаў і цырымонія ўзнагароджання пераможцаў адбудуцца ўвосень, да юбілею А. Сыса. Па выніках конкурсу мяркуюцца публікацыі ў часопісе «Дзеяслоў», дадатку «Літаратурная Беларусь» пры газеце «Новы Час».

За ходам конкурсу сачыце на сайце lit-bel.org.

А. Сыс нарадзіўся 26 кастрычніка 1959 года ў вёсцы Гарошкаў Рэчыцкага раёна. У 1977 годзе паступіў на гісторыка-філалагічны факультэт Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны, які скончыў у 1982-м. У 1985 годзе А. Сыс пераехаў у Мінск, дзе працаваў старшым спецыялістам на Беларускам тэлебачанні. У 1974-м дэбютныя творы Сыса былі надрукаваныя ў рэчыцкай раённай газеце «Дняпровец». У 1986 годзе падборка яго вершаў была надрукаваная ў часопісе «Маладосць». У 1987-м А. Сыс быў сярод заснавальнікаў Таварыства маладых літаратараў «Тутэйшыя». Памёр у 2005 годзе. Пры жыцці паэта выйшлі тры зборнікі ягоных вершаў: «Агмень» (1988), «Пан Лес» (1989), «Сыс» (2002).

Паводле наведання прэс-службы ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў»

Кніжка на «франтавым прывале»

9 мая ў рамках тэматычнай пляцоўкі «Франтавы прывал» Мастоўская раённая бібліятэка арганізавала «Пялявую чытальную залу» пад адкрытым небам, прымеркаваную да 74-й гадавіны Вялікай Перамогі.

Мастаўчане і госці горада змаглі пазнаёміцца з матэрыяламі выставачнай экспазіцыі «Вайна. Перамога. Памяць», пагартаць копіі газет і плакатаў ваеннай пары. Асабліва цікавае выклікалі буклеты пра ветэранаў-землякоў з успамінамі родных і блізкіх удзельнікаў вайны, сабраныя і выдадзеныя супрацоўнікамі бібліятэкі раёна. У святочны дзень дакрануцца да подзвігу салдатаў змаглі іх унукі і праўнукі.

Прысутныя ненадоўга перанесліся ў суровую атмасферу франтавага жыцця, убачылі

экспанаты, атрыбуты, што расказваюць пра франтавы будні.

Мастоўская раённая дзіцячая бібліятэка правяла займальную квэст-гульні «Перамога будзе за намі!». Удзельнікам дзвюх камандаў прапаноўвалася прайсці пэўны маршрут і выканаць няпростыя заданні, дзе патрэбна было паказаць свае веды і эрудыцыю, выявіць спрыт і кемлівасць. Моладзь аказвала першую медыцынскую дапамогу, расшыфроўвала тэксты, брала ўдзел у «імправізаванай бітве» і інш.

Вучні таксама пазнаёміліся з кнігамі пра вайну, узяўшы іх з кніжнай выстаўкі «Чытаем, каб памятаць».

Вольга КОРШУН,
метадыст аддзела
бібліятэчнага маркетынгу
Мастоўскай раённай бібліятэкі

Чэрвень

3 – Нацыянальны парк «Прыпяцкі» (Жыткавіцкі, Лельчыцкі і Петрыкаўскі р-ны; 1969) – 50 гадоў з часу стварэння.

5 – Анісенка Валерый Данилавіч (1944, Талачын), рэжысёр, акцёр, педагог, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1990), спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (2002), прэміі «За духоўнае адраджэнне» (2005), прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі (2011), узнагароджаны ордэнам Ф. Скарыны – 75 гадоў з дня нараджэння.

7 – Скарынкін Уладзімір Максімавіч (1939, Віцебск), паэт, перакладчык, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Янкі Купалы (2000), Нацыянальнай прэміі Італіі (1998), рэспубліканскай літаратурнай прэміі «Залаты Купідон» (2012) – 80 гадоў з дня нараджэння.

8 – Максімаў Фёдар Лазаравіч (1914 – 2006), мастак, беларускі народны скульптар, разьбяр па дрэве – 105 гадоў з дня нараджэння.

9 – Дарашкевіч Віктар Іванавіч (1949, Шчучынскі р-н – 2003), літаратуразнаўца, крытык, перакладчык, тэксцолог – 70 гадоў з дня нараджэння.

9 – Саламаха Алена Аляксееўна (1939), музыкантаўца, даследчык опернага мастацтва Беларусі, аўтар сцэнарыяў дакументальных фільмаў пра творчасць беларускіх оперных спевакоў – 80 гадоў з дня нараджэння.

10 – Дамброўскі Антоній Самуэль (1774, Тураў – 1839), беларускі жывапісец, мастак тэатра – 245 гадоў з дня нараджэння.

10 – Дзержынскі Аляр’ян Сафанавіч (1919, Кармянскі р-н – 2002), паэт, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Янкі Маўра (1999) – 100 гадоў з дня нараджэння.

10 – Тоўкач Анатоль Іларыёнавіч (1929, Асіповіцкі р-н – 2004), беларускі жывапісец – 90 гадоў з дня нараджэння.

12 – Гаўрылава-Хмызніківа Тамара Ігнатаўна (1944, Шумлінскі р-н – 1991), беларускі мастак дэкаратыўна-ўжытковага мастацтва – 75 гадоў з дня нараджэння.

12 – Міцкевіч Юзаф (1744, Гродзенскі пав. – 1817), механік, фізік, асветнік, педагог, «бацька фізікі на Літве» – 275 гадоў з дня нараджэння.

12 – Пеніна Эма Ільінічна (1939), сьпявачка, педагог, заслужаная артыстка Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

13 – Вераніцян Канстанцін Васільевіч (1834, Гарадоцкі р-н – 1904?), адзін з заснавальнікаў новай беларускай літаратуры, верагодны аўтар паэмы «Тарас на Парнасе» – 185 гадоў з дня нараджэння.

13 – Горскі Канстанцін Антоній (Канстанцінавіч; 1859, Ліда – 1924), скрыпач, кампазітар, педагог – 160 гадоў з дня нараджэння.

13 – Навіцкі Станіслаў Мамертавіч (1899, Мінскі р-н – 1972), цымбаліст, заслужаны артыст Беларусі – 120 гадоў з дня нараджэння.

14 – Памазан Арнольд Кандратавіч (1939), акцёр тэатра і кіно, народны артыст Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

15 – Гаршчэў Аляксандр Фёдаравіч (1959, Чавускі р-н), акцёр, рэжысёр, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат першай Нацыянальнай тэатральнай прэміі (2011), прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі (2017) – 60 гадоў з дня нараджэння.

15 – Хведар Чэрня (Фёдар Мікалаевіч; 1939, Валожынскі р-н – 1983), паэт, аўтар паэтычных зборнікаў і кнігі для дзяцей – 80 гадоў з дня нараджэння.

«Жыццёвінкі» – ад слова «Жыццё»

Калісьці пісьменнік Васіль Ткачоў жартам казаў мне:

– Кожны раз, калі прыязджаю на дачу (у пісьменніка была свая хата ў адной з вёсак пад Гомелем), чытаю перад сном тваю кніжку «Віртуальнае каханне». Так добра засынаецца...

А потым паскардзіўся мне, што кніжку тую пашкодзілі мышы. Я сулакоўваю сябра-земляка-калегу:

– Не хвалюйся, Васіль Юр’евіч! Я табе яшчэ дам адзін экзэмпляр, толькі чытай!

А вось цяпер надыйшла чарга мне сказаць шанюнаму празаіку і драматургу:

– Дзякуй за тваю кніжку «Жыццёвінкі!» Чытаю і перачытваю, толькі не засынаю, бо творы твае наводзяць на роздум, успаміны будзёч думкі. Тут ужо не задрэмнеш!

Сапраўды, новая кніга В. Ткачова, што пабачыла свет у выдавецтве «Барк» (Гомель, 2018), нягледзячы на свой невялікі аб’ём вельмі змястоўная і цікавая. У ёй змешчаныя «жыццёвінкі», або гісторыікі, – кароткія празаічныя творы, у якіх адлюстраваныя самыя розныя правы быцця, характар і

натура беларуса, яго менталітэт. Кожная гісторыіка – своеасабліва псіхалагічная замалёўка. У апошнія гады сваёй творчай дзейнасці пісьменнік рэгулярна друкуе іх на старонках газет і часопісаў, яны прыйшліся даспадобы шматлікім чытачам.

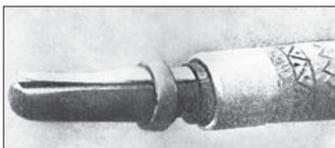
Усяго ў кнігу аўтар уключыў ажно 110 сваіх «жыццёвінак». І ўсе яны – займальныя, праўдзівыя, сучасныя – падораць радасць чытачам.

Міхась СЛІВА

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПІШЧЫК – 1) агульнавядомая на тэрыторыі Беларусі назва галоўнай канструкцыйнай дэталі – адзінарнага язычка – розных духавых музычных інструментаў: жалейкі, кларнета, дуды, гармоніка, ражка, трубы; 2) лакальная назва адной з разнавіднасцяў жалейкі, што вырабляецца са сцябліны спелага жыта або трысцы. Вызначаецца характарам гучання – вібраванага, пранзіліва рэзкага, моцнага. Зафіксавана ва ўсіх раёнах Брэсцкага Палесся.

Пішчык (адзінарны язычок)

ПЛАКАТ (ням. Plakat ад франц. placard аб’ява, афіша ад plaquer наляпіць, прыклеіць) – яркая выява на буйным аркушы паперы з кароткім тлумачальным тэкстам,

якая служыць мэтам палітычнай агітацыі і прапаганды, інфармацыі, рэкламы, навучання; від графікі. Важную ролю адыгрывае сатырычны плакат, дзе выкарыстоўваюць шарж і карыкатуру. Спецыфіка мастацкай мовы плаката – абагульненасць формаў, кадранасць выявы, умоўнасць колеру, вялікая роля сілуэта, шырокае выкарыстанне агульнаразумельных сімвалаў і яркай лакальнай колеравай плямы, характар шрыфту і размяшчэння тэксту – мае на мэце

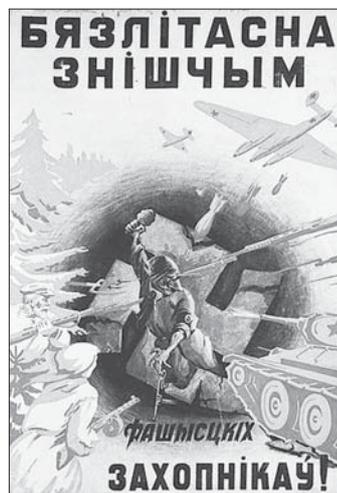

Плакат А. Бакста (1899 г.)

ўспрыманне на вялікай адлегласці, вылучэнне сярод інш. крыніцаў інфармацыі, каб прыцягнуць і скіраваць увагу гледача. Арыгіналы плаката ствараюць у тэхніках графікі, жывапісу (гуаш, акварэль, аловак), часта ўключаюць фатаграфію (фотаплакат), выкарыстоўваюць прыёмы калажу. Размнажаюць паліграфічным і трафарэтнымі спосабамі.

Сярод папярэднікаў сучасных плакатаў т.зв. панегірычныя гравюры, а таксама гравюры-тэзісы вялікі памераў, друкаваныя гравюры з тэкстамі, якія інфармавалі пра навуковыя дыспуты. У 2-й палове XIX ст. у Заходняй Еўропе ўзнік рэкламны плакат у выніку эвалюцыі ад шрыфтавых тэатральных афішаў (назва захавалася і пашыраная ў наш час). Тады ж адбылося пераўтварэнне плаката са сродку інфармацыі ў мастацкі твор. Са з’яўленнем кінематографа з’явіўся кінаплакат. Выкарыстанне літаграфіі (у тл. каляровай) дало магчымасць друкаваць маляўнічыя плакаты хутка і вялікімі тыражамі.

У Расійскай імперыі пераважаў тэатральны і выставачны плакат (высокамастацкія ўзоры стварылі І. Білібін, В. Сяроў, К. Сомаў), рэкламны плакат быў развіты слаба. Савецкі палітычны плакат з’явіўся і дасягнуў высокага ўзроўню ў гады грамадзянскай вайны. Ён вызначаўся ідэйнай

Плакат П. Гаўрыменкі (1942 г.)

мэтанакіраванасцю, рэвалюцыйнай палкасцю, высокім мастацкім узроўнем, што рабіла яго масавым сродкам агітацыйнай і палітычна-асветнай работы, эфектыўнай зброяй у барацьбе за Савецкую ўладу. Пазней савецкі плакат быў зброяй мастацкай агітацыі (барацьба за мір, ажыццяўленне планаў камуністычнага будаўніцтва). У 1974 г. у СССР было створанае выдавецтва «Плакат».

(Заканчэнне ў наступным нумары)